

Tammerkosken Joulu

1944

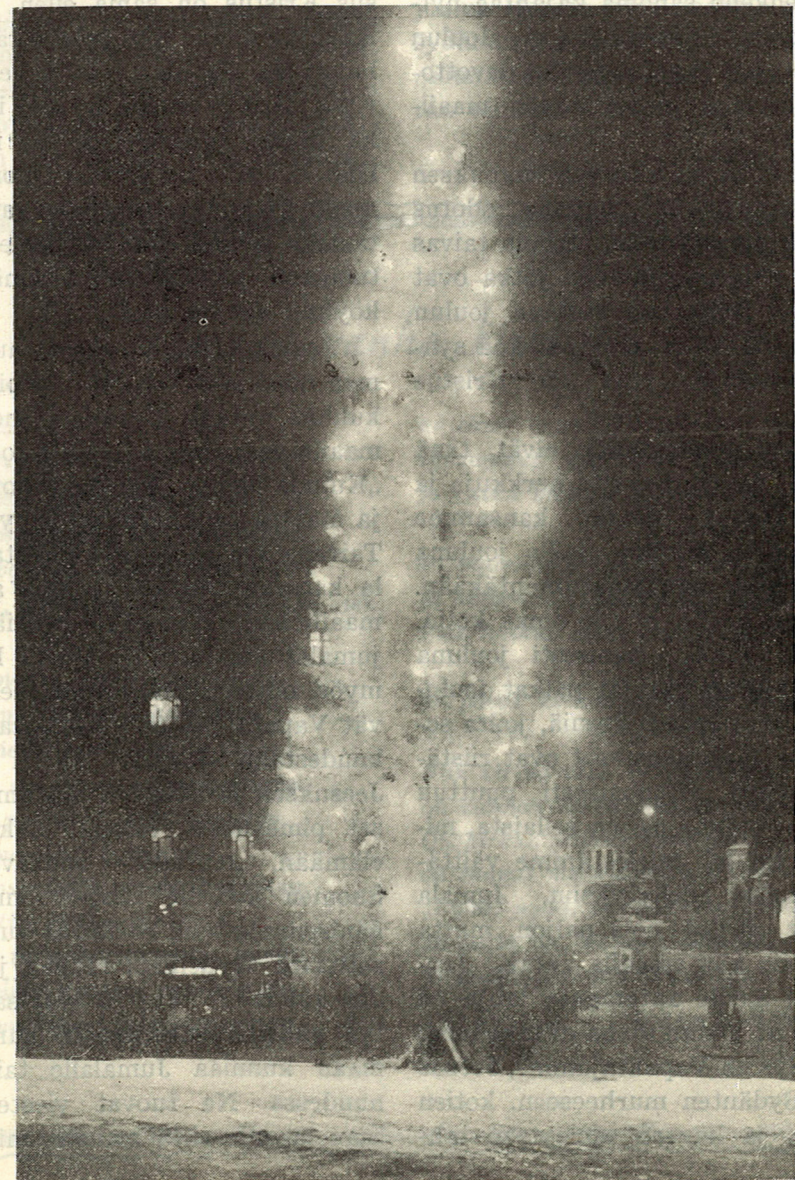
TAMMERKOSKI

TAMPERE-SEURAN AIKAKAUSJULKAISU

N:o 6

JOULUKUU

1944

Joulukuusi Tampereen Keskustorilla on jo vuosikymmeniä vanha joulutapa.

PATRUUNSAUNA.

Olen välliin imehlelly sitä, ettei kukkaan ota ja kirjota oikeen paksua kirjaa entisistä Kyttälän ja Juhannuskylän saunoista. Niistä olis kyllä mahdottomasti puhuttavvaa. Koskee lähellä Ronganojan alapäässä oli Muulan sauna ja nykysen Valion kohdalla Nyyperin sauna ja Patruun sauna oli neljännen linjakalun yläpäässä, arviostani tossa tuamiokirkon alapuolella, melken noitten koivujen tykönä, jotka vieläkin kasvaa.

Sitä saunaa piti Heikki Patron, vaikka Patruuksi sitä kuttuttiin. Taikka ei se itte sitä pitänyt, mutta sen muija, joka oli isoj joukon nuarempi ja aika vikellä vaimoihminen ja kuali siten Koukkuniämellä siällä vaivastalossa.

Patruu itte istu tavallisesti peräkamariissa ja kyllä saunaviaraita sinnekin laskettiin, vallankin jos heittiä oli paljo. Mutta muuton oltiin etuhuaneessa. Siinnä oli oitis ku huaneeseen tultiin pöylällä läkkiämpäri ja sev viäressä kolme taikka neljä korttelia, että sai juala, joka tahto. Siinnä oli hyvää, vaaleev väristä kaljaa. Johma oikeem muistan niin ne korttelit oli silottu nuaralla ämpäriin kiinni, ettei heittiä kukkaan olis varastanu.

Kum meiläv väki asu likellä saunaa siinä neljännel linjakalun varrella, niim me riisumme melken kaikki vaattemme jo kotona ja äite pani meilän pesseen kätemme ja jalkamme, ettemme ihan rupisammakkoina saunaan lähteny. Mitä siitä ihmisekkin olis sanonu, jos joku olis mennu saunaan niinkuin mikäkin tortilo. Äite olis miälellään antanu meitille puhtaat pailakkin, mutta mistä hän ne otti semmoselle ropille. Mutta äite pesi itte jalkansa ja puhlisti vielä silmänsäkkien ja me sanomme äilelle, että mitä hän ollenkaan saunaan lähtee ku hän niin mahdottomasti itteensä siivoo.

Se etuhuane oli aika valosa, kun siinnä oli oikeen kattolamppu. Mutta kun kylmän pors-tuan läpi mentiin saunaan nin siällä oli kyllä pimnee. Siällä oli vaan semmonen pikkunen lampputuikka ninkun olis pannu ratin päälle pysteyn ja suu alaspäin. Mutta mitäs siällä nin paljon valloo tarvittiin, kyllähän saunakomenon jokahinen osas. Mutta kuppariämmällä, joka oli vaan joskus saunassa, siällä perällä vähä ninkun lavon alla, oli oma tuikkunsa ja sev valossa

näki, mitä ämmä teki: miäs makas vattallaan penkillä ja taisi olla välliin kolmattakymmentä sarvee selläessä ja kuppari huhto siinä viäressä ja puhu kovalla ämmän äänellä.

Kaikki me oltiin yhdessä miähet ja vaimoihmiset. Mutta ei siällä koskaan mittään riattaita puhuttu eikä tehty. Eikä sopinukkan. Meilän äitekin kuiskas aina mun korvaani, kun oli lavolle päästy: „Muistikkos, Kalle, siunata ittes kus saunaan tulit?” Totta maakan minä sen muistin. Äite puhu siitä nin paljo, että sen muisti aina ja muistan minä sev viäläki. „Muista aina siunata ittes, kum menet kirkkoon taikka saunaan. Sinä olet Huunan saunassa syntynykin, että sen tiälät ja muista siunata ittes.” Äite luki serroklaan melkeen aina kun saunaan mentiin.

Ninkun sanottu ei siällä mittään sopimattomia puhuttu. Mutta kerran meinas tulla piäni kina. Kun Patruuska taas huusi terävällä ja kuuluvalla äänellä: „Jokos taas löylyä heitetään”, niin meilän isä, joka sillä kertaa istu saunan pattaalla, huusi: „Antaa tulla vaa!” Mutta sillon rupes sepän Ammaali, joka kävi rouvasväen koulua, vastahankaa vettään ja sano: „Älkää miäskullat ottako nin paljo löylyä muuton selkäytimenne kuumiaa”. Mutta meilän isä sano: „Mutta paha kuuluu olevan sekij jos selkäylin palelee ja täällä palelee viälä, jollei lissää löylyä saala”. Ja Patruuska heitti lissää.

Kyllä sitä kaljaa paljo juatiin saunan päälle. Jollei ihan kylmä ollu, nin istuskeltiin pihalla ja vilvooteltiin. Eikä meilän isä juuri koskaan pannu vaatteen päälle, kun kotio lählettiin. Kiatas vaan kalsonkinsa kaulansa ympärille ja jos sillä oli oma vihta mukana, nin pani sev vihan etteensä ja meni kotopihalle ja istuskeli siinä viälä pitkän aikaa, että hän oikeen vilpomustu.

Käytiin me välliin Muulan saunassakin. Mutta se oli isän miälestä meille vähä liian herraslaakane ja isä tykkäs enemmän Patruun kaljasta. Ja oli siinnä viälä sekin, että Patruun saunassa makso vaan viis penniä ja Muulan saunassa kymmenen.

Enkä minä tiälä, vaikka ma kävisiv viäläkin Patruun saunassa, jos se olis viälä. Ei täällä juuri sem parempaa saunaa viäläkän o, paitti että ossaavat tyyriimmän hinnan ottaa. Ja tai-

LOISTOTRÖIJY.

Neljäkymmentä vuotta on huimaavan pitkä aika, kun ajattelee, että yhtä monta joulua on pitänyt viettää muualla, eikä siellä, jossa ne olisi viettää pitänyt ja jossa ne olisivat olleet oikeita jouluja, sellaisia, että joulumieli olisi kestänyt aaton aaton aaton aamusta lähtien hamaan pääsiäiseen asti, eli siihen asti kun mämimirove ilmestyi pöydänkulmalle.

On liikaa vaadittu ihmiseltä, että hän on poissa neljäkymmentä joulua Tampereelta. Mutta minulta on se vaadittu — ja täyttänyt sen olen, koska vaadittu on. Mutta jokaisena jouluihtana olen vahvasti muistoissani viettänyt tamperelaisenkin joulun — ja ihan kuin salaa hymähdellyt väelleni, että tuossa nuo nyt ilakoivat kattamani jouluillallisen ääressä, eivätkä aavista, kuinka vahvaa ja hyvää henkistä pannukakkua minä haukkelen parhaillaan eräässä Kuninkaankadun lukaalissa Tampereella...

Jaa. Ja kuinkas on? Vieläkö Tampereella on se joulukuusimuoti säilynyt, että lähellä Vanhaa kirkkoa on jouluna sähköllä valaistu jättiläiskuusi, ja ihmiset käyvät suurina laumoina sitä katselemassa ja joulutunnelmaansa vahvistamassa. Ennen siellä oli sellainen, nimittäin niihin aikoihin „kun Tampereelta läksin” ja siellä jaettiin joulupakettejakin kaupungin köyhille.

Olinpa kerran katselemassa sitä iloa, kun paketteja jaettiin. Seurasin suurella mielenkiinnolla erästä vaimoa, jota toinen vaimo sanoi Kaalsonskaksi. He olivat kumpikin välttävän hyvissä ja lämpimissä pukeissa, mutta silti pitivät itseänsä kovin esillä ja kieppuivat lahjojen jakajan ympärillä. Ja eikös vain käynytkin niin,

tasin mennä sen kuppariämmän penkkiinkin, kun tuppaa noita ristiluitani alvaria mojottaan.

Mutta se mua pirruuttaa, että sen Patruuskan täyty vaivastalolla tualla Koukkuniämellä kualla. Kaikem maailman hontikoille annetaav vaikka mitä kunniamerkkiä ja laitetaan kuvapattaita ja Patruuska pannaan vaivastalolle kualeen. Sais olla tossa tuamiokirkon alapuolella pikkunen kuvapattas Patruuskasta vihta ja löylykuoppa kälessä. Minun on ihan ikäväni Patruuskaa ja Patruun saunaa.

Huunan Kalle.

että se toinen vaimo, joka ei ollut Kaalsonska, sai paketin. Heti alkoivat ystävättäret kiihkeästi koetella sitä päältäpäin. Mitä kummaa se mah-toikaan sisältää. Syötävänpuolta ei se ainakaan ole, kun se niin somasti kimmahtaa suoraksi jos taivuttaa. Mutta pehmoinen se kanssa on... Eiköhän katsota, ehdotti Kaalsonska. Ja kolmantena, kutsumattomana seurasin minä — en suinkaan joulukuusta ja juhlamenoja, vaan akkain innostuksesta kuohuvaa elehtimistä lahjapaketin kimpussa.

Ja nyt oli paketti auki. Me seisoiimme mykänä ihmeen ääressä, loistavan, kimaltavan ihmeen. Mutta pian vingahdelti Kaalsonskan ääni, niin että lähiympäristökin kääntyi heihin:

— Se on Plummin konsulinnaa tröijy! Kyllä minä sen tunnen, se on sen ruskeen samettilänninkin tröijy! Se kävi ihan Helssinkis teettämässä sen puvun ja kattokaas kuinka paljo sen rintapielis on helmiäkin. Kyllä olen kymmenetkin kerrat tuulettanu tuotakin röijyä — kun ma aina kävin apuihmisenä — ja harjannut — mutta kellekkähän se sen hameen on antanut? Siinä vasta kangasta oli, kun oli monikertaan toffattu ja veti kyynärän maatakin. Joku outo nainen valistaa vaimoja ja sanoo:

— Siitä on sukulaiset saaneet sieviä vaatteita, ei niitä tämmöisiin anneta. Tuo röijy on tehty kymmenistä palasista, siitä ei voi tehdä mitään, mutta eikös teillä ole tyttöä, joka pitäisi sen sinänsä.

— On. Fanni saa tästä kauniin kouluröijyn ja noista helmistä kaulahelmet. Mutta vieras, viisas nainen antaa neuvon: Ei, älkää lähettäkö häntä kouluun tuossa loistavassa vaatekappaleessa, toverit vain hyökkää ja pilkkaa. Pankaa talteen, kyllä hän tuonnempana saa vielä paljon iloa siitä. Koulutoverit ovat joskus hirveätä väkeä, ilman sääliä, ilman ymmärtämystä.

Kaalsonska oli haltioissaan — jopa niin, että jäi ilman joulupakettia. Hän esitteli Plummin konsulinnaa tröijyä jokaiselle, joka kuunnella viitsi ja kehui entistä tuttavuuttaan sen kanssa; käänsi vuorinpuolenkin päin yleisöä ja räknäsi luut eli „viäterit” kuten hän sanoi; seitsemäntoista niitä oli.

Pauliina Mäkelä.